

Besluit bodemkwaliteit

Proeven met bagger

Bagger op de kant gooien in bevolkt gebied stuit op protest. In natuurgebied storten kan evenmin, daarvoor bevat het te veel nutriënten. Bagger naar depots transporteren is duur. Hierdoor stagneerden de afgelopen decennia baggerwerkzaamheden in vooral stedelijk gebied. Het vorig jaar in werking getreden Besluit bodemkwaliteit biedt echter uitkomst. In Zuid-Holland en Zeeland is al uitgeprobeerd of het werkt.

DOOR HILDE HUIZENGA

De oplossing voor vervuiling wordt niet meer steeds gezocht in alleen het verwijderen van de vervuilende bron. Een oplossing in de omgeving zoeken blijkt beter werkbaar. Verontreinigd grondwater hoeft bijvoorbeeld niet meer onmiddellijk te worden schoongemaakt, maar kan worden geïsoleerd en veilig worden ingezet voor de verwarming of koeling van huizen. Zo'n benadering heeft voordelen: snellere aanpak van de problemen, betere samenwerking tussen betrokken overheden en rendement voor milieu of natuur. Een gelijksoortige aanpak is voorgesteld voor afvalwater. Hieruit kunnen meststoffen en medicijnen worden geïsoleerd om die vervolgens elders weer toe te passen. En ook natuurcompensatie hoeft tegenwoordig niet meer direct naast het aangetast gebied te gebeuren, het mag ook elders als dat meer effect heeft.

Volgens soortgelijk concept wordt nu door het in 2008 in werking getreden Besluit bodemkwaliteit

een uitweg geboden bij baggerafzetproblemen. Bagger mag voortaan, na bemonstering, in de omgeving worden toegepast. Iedere partij bagger wordt onderscheiden naar mate van vervuiling en krijgt een milieuhygiënische verklaring mee. Voor bagger die wordt aangemerkt met 'gering risico' gelden weinig regels. De voorschriften voor toepassing hiervan zijn soepeler dan voorheen en een vergunning is niet meer nodig. Bij een groter risico zijn de regels soms strenger.

Vervolgens wordt bekeken welk beleid toepasbaar is: generiek (algemeen landelijk) of gebiedsspecifiek beleid. In schone, agrarische gebieden met weinig grondverzet is gebiedsspecifiek beleid meestal niet zinvol en volgt men het generieke beleid. Is de grond echter verontreinigd en is er veel grond- of baggerverzet vanwege gebiedsplanen, dan kan gebiedsspecifiek beleid uitkomst bieden. Kiest men voor dit beleid dan zijn er grofweg drie toepassingsgebieden: bedrijventerreinen, woonwijken of natuur- en recreatiegebieden. Uitgangspunt is dat de bagger maximaal evenveel verontreiniging mag bevatten als de bodem waarop het wordt toegepast.

Enigszins vervuilde bagger mag daarom naar bedrijventerreinen waar de normen voor vervuiling iets toleranter zijn. Schonere bagger kan worden bestemd voor toepassingen in bevolkt gebied. De meestal relatief schone natuur- en recreatiegebieden vereisen de schoonste grond.

De nieuwe benadering is ook voor projectontwikkelaars en bouwers een sprong voorwaarts, omdat de kwaliteit en daarmee de toepassingmogelijkheid van de bagger helder is en men niet langer een wirwar aan procedures moet volgen. Bagger is voortaan niet meer een afvalstof, maar legitiem bouw materiaal.

Om nu de afzet in een regio voor elkaar te krijgen is het nodig dat de lokale overheden hierover met elkaar samenwerken en in beeld hebben waar de bagger kan worden toegepast. Gemeenten zijn daarom verplicht een bodemfunctiekaart te maken waarin de (geplande) woon- en industriegebieden staan aangegeven. En vervolgens moeten gemeenten als beheerders van de bodem, en waterschappen als beheerders van de waterbodem, met elkaar in gesprek over de afzetmogelijkheden.

Dordrecht

Ad Vermeulen is beleidsadviseur bij waterschap Hollandse Delta en leider van het baggerproject Dordrecht. Hij vindt de nieuwe aanpak een verademing. “Veel verontreinigingen zijn immers gewoon natuurlijke elementen. De grond bevat hier van nature koper, zink en cadmium. Dat hoef je nu niet meer uit te baggeren en te transporteren naar geïsoleerde depots, maar kun je in eigen gebied weer toepassen.”

Vooraf zijn in Dordrecht de waarden van deze stoffen gemeten waarop de bagger een kwaliteitsbeoordeling kreeg. Een lastige klus overigens, maar noodzakelijk om trends te kunnen vergelijken bij een volgende baggerbeurt. Het kan immers zijn dat landbouwgrond gaat eroderen waardoor er extra fosfaten, pcb's en PAK's vrijkomen. De onlangs uitgebaggerde waterlopen leverden honderdduizend kuub bagger op. “Uitgangspunt is”, zegt Vermeulen, “dat we eerst naar toepassingen zoeken en vervolgens planning en uitvoering daarop aanpassen. Want het is hier nog schaars gezaaid met de toepassingsmogelijkheden. Overigens heeft het project wel enorm bijgedragen aan wederzijds begrip tussen waterschap en de regionale milieudienst. We hebben van elkaar geleerd. Bij de politiek bestaat helaas nog wel argwaan voor bagger.”

De kosten gaven geen probleem. Rijk, gemeente en waterschap betaalden allemaal een derde. Wat wel een probleem kan worden, denkt Vermeulen, is de continuïteit van de afzet. “Gemeenten moeten vooraf de toepassingsmogelijkheden bedenken.”

Ruud Hakkeling van de Milieudienst Zuid-Holland-Zuid is echter sceptisch of dat wel zo gemakkelijk zal lukken omdat de mogelijkheden niet ruim voorhanden zijn. “We zullen met zijn allen ons best moeten doen om toepassingen te creëren. Zand kun je overal kwijt, met klei en bagger is

dat vaak lastiger. Je kunt het allemaal wat makkelijker maken met grootschalige tussendepots voor tijdelijke opslag, maar uiteindelijk zal de markt toch echt zelf voor toepassingsmogelijkheden moeten zorgen. De gemeenten maken wel deel uit van die markt, maar kunnen het niet alleen.” Of de terughoudendheid te maken heeft met het idee dat de bagger chemisch verontreinigd is? Hakkeling: “Dat is de gedachte hè? Maar als gekeurde bagger en grond voldoet aan de norm zijn er geen risico's voor volksgezondheid en natuur.”

Middelburg

Middelburg heeft geen problemen met de afzet. “Gemeente en waterschap werken hier intensief samen. Beide uit het besef dat er mooie mogelijkheden uit voortkomen en veel betere dan de ad hoc oplossingen van weleer. Daarom is er onder meer een baggercyclus van eens per acht jaar vastgesteld zodat men weet wanneer de bagger vrijkomt.

Afzetmogelijkheden zijn er inmiddels genoeg. Waterschap en gemeente maakten daartoe een multicriteria-analyse waarbij factoren als milieu, kosten, energie en draagvlak zijn betrokken. “Dat werkte goed”, zeggen Carolyn Jonkers van de gemeente en Evert Swart van het waterschap.

“Daarmee kom je tot een helder beeld van wat het meeste rendement voor welk aspect oplevert, waarop de politiek dan kan beslissen. Je voorkomt dat kosten, milieu, natuur of ruimtelijke ordening gaat prevaleren. Ieder vindt zijn eigen terrein immers het belangrijkste.” Het leverde zestien mogelijkheden op. Toepassing voor energievelden scoorde het hoogst. In de Wieringermeer is hiermee al ervaring opgedaan. Daar ligt een groot veld met bagger waarin wilgen groeien die worden gebruikt voor biomassa.

Dynamische natuur scoort overigens ook hoog, evenals landfarming. Geotubes en verspreiding in

weilanden en stadsgroen blijken een goed alternatief. En in geluidswallen natuurlijk, zoals gebeurde in Middelburg waar de bagger tamelijk was verontreinigd.

Afgedekt met een halve meter schone grond is dit echter geheel verantwoord.

Rijkswaterstaat

In opdracht van Verkeer en Waterstaat volgde Elmer de Boer via de landelijke werkgroep de pilots van Dordrecht en Middelburg van nabij. Hij signaleert het verschil. “In Zeeland werkten gemeente en waterschap al nauw samen. Voor de gemeente Dordrecht was het nieuw. Die waren argwanend en wilden eerst het voordeel zien. Maar er is met het gebiedsspecifieke beleid veel te winnen aan gebiedsbescherming en kostenbesparing. Ga dus in gesprek met gemeenten en toon de voordelen”, luidt zijn advies aan de waterschappen.

Rijkswaterstaat zal overigens zelf nauwelijks overgaan tot gebiedspecifiek beleid. “We hebben het onderzocht, maar we kunnen uit de voeten met het generieke kader. De hoeveelheden bagger zijn te groot om elders af te zetten”, zegt De Boer. “We moeten het zelf oplossen. Afvoeren ja, in onze depots, of rijpingsvelden creëren zodat het water eruit kan lopen. Daarna kun je het goed gebruiken voor de fundering van bijvoorbeeld wegen. Maar bij sommige projecten kan het natuurlijk wel uitkomst bieden. Ruimte voor de Rivier bijvoorbeeld.”

Meer informatie: www.bodemplus.nl;
www.gebiedsspecifiekbodembeleid.nl